

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-6-70-65>

УДК 378.147

Носкова М.В., Сардига М.В.

Національний університет «Львівська політехніка»

АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІСНУВАННЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті проведено аналіз нормативно-правової бази, що юридично унормовує існування дистанційної форми навчання в Україні. Висвітлено зміст основних нормативно-правових актів, що визначали та(або) матимуть вплив на подальший розвиток дистанційної освіти у вітчизняних закладах освіти. У хронологічній послідовності за появою нормативно-правових актів показані зміни у процесі впровадження дистанційного навчання. Виявлено нормативно-правові акти, відсутність яких спричиняють уповільнення запровадження дистанційних форм навчання у вітчизняній системі освіти.

Ключові слова: дистанційне навчання, дистанційна освіта, нормативно-правова база дистанційного навчання.

Noskova Margaryta, Sardyha Mariana

Lviv Polytechnic National University

ANALYSIS OF NORMATIVELY-LEGAL BASIS WHICH PROVIDING THE EXISTENCE OF DISTANCE LEARNING FORM IN UKRAINE

Summary. The article provides an analysis of normatively-legal basis that legally unmasks the existence of distance learning in Ukraine. It is shown general description of normative legal acts that determined an impact on the further development of distance education in domestic educational institutions. It is investigated the possibility of creating local regional and basic education centers, which are based on institutions of higher education. It is made an analysis of higher education development programs in Ukraine. It is shown changes in the implementation of distance learning process in accordance to chronologically emergence of normative legal acts. This article determines effective directions for the improvement of the legal framework of distance education system and farther implementation of distance education in higher education institutions of Ukraine. The article illustrates the importance of introducing distance education in Ukraine, which will allow everyone to study throughout their lives and improve their qualifications without their work interruption. It is established that in recent years the normative and legal base of Ukraine has made considerable development. At the legislative level, opportunities for organization and implementation distance learning system are set, it was confirmed by decrees of the President of Ukraine, strategies and concepts of development of the country. The general ways of regulating the functions of distance learning by the state are given. It is established the necessity of improvement and updating the normative basis in distance education sphere in Ukraine. It is discovered regulatory acts, the absence of which leads to slowing the introduction of distance learning forms in the domestic education system.

Keywords: distance learning, distance education, legal base of distance learning.

Постановка проблеми. Впродовж останніх років, розвиток інформаційних систем та електронних засобів комунікації відбувається надшвидкими темпами. Інформаційні технології стали невід'ємною частиною нашого життя та професійної діяльності. Це зумовлює необхідність їхнього активного використання у навчанні. Дистанційна освіта дозволяє реалізувати найрізноманітніші потреби у навчанні, залучати до освітнього процесу тих, хто не має можливості навчатися традиційним шляхом з певних причин у вітчизняній та закордонній науці. Результати таких досліджень успішно зокрема, дистанційне навчання, дозволяє розширити стіни класних кімнат та навчальних аудиторій для вчителів та учнів, надати рівний доступ до якісної освіти особам з особливими потребами, а також тим, хто живе у віддалених кутках країни, хто напружено працює або лікується, тим, хто прагне власного вдосконалення та розвитку. Переваги та недоліки дистанційного навчання (ДН) активно досліджуються використовуються за кордоном в багатьох країнах світу. Дистанційна освіта, як одна з форм здобуття освіти та ефективна форма навчання впродовж життя, впевнено розвива-

ється у переважній більшості розвинених країн світу, на відміну від освітньої системи України, де впровадження дистанційної форми навчання суттєво уповільнено та розвивається нерівномірно і не у всіх закладах освіти. Лише в останні кілька років дистанційна форма навчання визнана на законодавчому рівні як одна з форм здобуття освіти та професійного розвитку. В Україні гостро бракує фахівців у галузі дистанційного навчання, які володіють фаховими знаннями, мають достатній рівень розвитку інформаційної компетентності, знають, можуть і хочуть активно використовувати її у своїй викладацькій роботі, мають ґрунтовні знання та навички роботи з дистанційними платформами, а також створення навчального контенту для дистанційних курсів та роботи з ними.

Прагнення України до входження до Європейського Союзу обумовило необхідність активізації інтеграції і освітньої системи, впровадження новітніх технологій. Прискорення інтеграційних процесів України у міжнародний освітній простір забезпечується угодами про співробітництво та партнерство з Європейськими товариствами. Закон України від 18.03.2004 № 1629-IV затвер-

див загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства ЄС [1]. Відкритість сучасних освітніх систем та їх глобалізація дозволяє нам вивчати позитивні практики впровадження дистанційних форм навчання у різних країнах світу та на їх досвіді будувати власну систему дистанційної освіти та професійного розвитку. Про це у своїй роботі зазначає В. Биков «Необхідно всебічно вивчати і впроваджувати в практику дистанційної освіти України відповідний передовий вітчизняний і закордонний досвід, розробити і запровадити організаційно-управлінське і нормативно-законодавче забезпечення цієї перспективної форми освіти» [2, с. 90].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема впровадження дистанційного навчання в Україні залишається актуальною впродовж останніх 20 років. Дослідження сутності дистанційної освіти [3, с. 26–29], її змісту та особливостей, моделей впровадження, переваг та недоліків висвітлено у наукових публікаціях В. Бикова, В. Багачкова, В. Кухаренка, Т. Кронівець, Н. Морзе, О. Спіріна, Б. Шуневича, С. Ястремської та ін. У публікаціях даних авторів окреслено особливості впровадження дистанційної форми навчання, організаційно-педагогічні основи підготовки фахівців у електронній відкритій освіті, тенденції та перспективи впровадження дистанційного навчання тощо [4]. За останнє десятиліття захищено ряд докторських та кандидатських дисертацій, у яких у тій чи іншій мірі обґрунтовано необхідність активного впровадження дистанційних форм навчання на різних етапах здобуття освіти, подальшого професійного розвитку та саморозвитку особистості, запропоновано локальні шляхи вирішення тих чи інших проблем розвитку дистанційної освіти тощо.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Сучасна педагогічна практика та суспільний розвиток вимагає подальшого впровадження дистанційного навчання, як однієї з ефективних форм формування особистості та удосконалення шляхів використання дистанційних технологій у вітчизняній освітній системі. Реалізація такої потреби уможливується, у першу чергу, за умови відповідної діючої нормативно-правової бази, яка забезпечує існування та розвиток дистанційного навчання, як форми здобуття освіти, а механізми стимулювання розвитку даної сфери освіти, включені у відповідні нормативні акти, гарантують безперервність цього процесу, що у свою чергу покликано максимально забезпечувати стратегічні напрями розвитку вітчизняної системи освіти [5].

Інтенсивний розвиток дистанційного навчання як форми освіти у світовій практиці удосконалили і розширили можливості доступу більшості населення до якісної освіти. В Україні такий розвиток і доступність гальмується через неефективність та (або) недосконалість окремих нормативно-правових актів з питань дистанційної освіти.

Мета статті полягає у аналізі існуючої вітчизняної нормативно-правової бази з питань впровадження і регулювання дистанційної освіти та виявленні прогалин, що унеможливають або сповільнюють процес розвитку дистанційної форми навчання у закладах освіти України.

Виклад основного матеріалу. Дистанційна освіта є новою перспективною формою навчання та гнучкою системою, що здатна оперативне реагувати на потреби суспільства та реалізовувати її у короткі терміни з максимальним урахуванням особливостей та індивідуальних запитів. Дистанційне навчання, на даний час, здатне забезпечувати максимальну індивідуалізацію освітньої траєкторії особи, що навчається, дозволяє спостерігати та аналізувати динаміку змін та результативність навчання. Одночасно дистанційне навчання надає широкі можливості для педагога щодо використання різноманітних інструментів навчання, створення електронних дидактичних матеріалів, застосування різноманітних відкритих освітніх ресурсів тощо. Розмаїття можливостей та способів застосування інформаційних технологій та дистанційного навчання доволі широкий і потребує досконалої нормативно-правової бази для забезпечення його якості та ефективності.

Формування нормативної бази, що регламентує існування та розвиток дистанційної освіти в Україні розпочалось на межі ХХ та ХХІ століть. За 20 років було затверджено та ухвалено низку документів, які так чи інакше вплинули на процес розбудови дистанційного навчання, напрям та темпи його розвитку.

Регулювання функціонування дистанційного навчання у системі освіти України здійснюється наступними нормативно-правовими актами: Закон України «Про освіту» від 5 вересня 2017 р. № 2145-VII, Закон України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року № 1556-VII, Указами Президента України, що визначають стратегічні напрями розвитку країни, зокрема Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року від 25 червня 2013 року № 344/2013, Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні затверджена Постановою Міністерства освіти і науки України 20 грудня 2000р., іншими постановами Кабінету Міністрів України, а саме Постанова Кабінету Міністрів «Про затвердження Програми розвитку системи дистанційного навчання на 2004-2006 рр.» від 23 вересня 2003 р. N 1494, відповідними наказами Міністерства освіти і науки України тощо.

Перш ніж дистанційне навчання як форма здобуття освіти була визнана у Законі України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII на рівні з очною, очно-заочною та заочною формою навчання, пройдено непростий шлях її становлення та визнання.

Одним з перших кроків на цьому шляху було створення у липні 2000 року Українського центру дистанційної освіти як структурного підрозділу Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Метою Центру було забезпечення підготовки основних нормативно-правових актів та координування розроблення положень щодо впровадження у освітній процес інформаційних технологій та дистанційного навчання. Завданням даного центру, також, було розроблення програм дистанційних навчальних курсів, з урахуванням міжнародних стандартів, та поширення інформації про ДН у суспільстві.

Будь-який вищий заклад освіти міг увійти у систему дистанційної освіти як регіональний,

базовий чи локальний центр. Регіональні центри розробляли та впроваджували дистанційні технології, навчальні плани, готували проекти нормативно-правових документів. Створені таким чином базові центри дистанційної освіти і досі мають визначені напрямки фахової підготовки, їх основною діяльністю є розробка методик ДН за напрямком підготовки фахівців. Тоді ж було передбачено створення локальних центрів дистанційного навчання на базі середніх, чи професійно-технічних закладів освіти, які б забезпечували впровадження дистанційної форми навчання у конкретному закладі освіти.

Здебільшого, саме у локальних центрах освітніх організацій, створювались акти регулювання функціонування дистанційної освіти. Такий феномен має позитивні та негативні сторони. Плюси полягають у розвитку певних освітніх закладів, які можуть швидко адаптуватися до нових вимог, таким чином створюються осередки з високим рівнем впровадження дистанційних технологій. До мінусів можна віднести різноманітності структури по впровадженню дистанційних технологій навчання, кожна з яких діє на підставі власних нормативно-правових актів, що перешкоджає створенню єдиної системи дистанційного навчання.

У 2001 році постановою Кабінету Міністрів України було затверджено Концепцію розвитку дистанційної освіти в Україні [6], а наказом Міністерства освіти і науки України «Про створення Координаційної Ради Міністерства освіти і науки України з питань дистанційної освіти» від 26.02.2001р. було визначено координаційний орган, що відповідав за подальший розвиток дистанційного навчання в країні. У останньому йдеться про створення міжвідомчого дорадчого органу – Координаційної Ради, яка забезпечує формування і реалізацію державної політики з питань розвитку системи дистанційного навчання. Основними завданнями Координаційної Ради були: створення навчальних дистанційних курсів, організація ДН та розробка принципів взаємодії навчальних закладів у системі, популяризація системи дистанційної освіти [6, Розділ 4].

Прийняття у лютому 2002 року попереднього Закону України «Про вищу освіту» зробило вагомий поштовх у розвитку забезпечення правової складової дистанційної освіти. У Законі було закріплено впровадження дистанційної форми навчання поряд із заочною формою [7, ст. 42]. Ще одним кроком для здійснення ДН була Постанова Кабінету Міністрів «Про затвердження Програми розвитку системи дистанційного навчання на 2004-2006 рр.» від 23 вересня 2003 р. № 1494, у якій визначено пріоритетні завдання зі створення кадрового, науково-методичного, економічного, фінансового та нормативно-правового забезпечення системи дистанційної освіти [8].

Прийняття України у 2005 році до Болонського процесу стало підґрунтям до розширення і наповнення нормативно-правової бази у сфері дистанційної освіти. Зокрема, нормативно-правова база розширилася Указами Президента України «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні» від 04.07.2005 р. № 1013, «Про додаткові заходи щодо підвищення якості освіти в Україні» від 20.03.2008 р. № 244, «Про забезпечення подальшого розвитку вищої освіти в Україні» від 25.09.2008 р. Накази Міністерства освіти і науки України «Про проведення педагогічного експерименту з кредитно-модульної системи організації навчального процесу» від 23.01.2004 р. № 48, «Про затвердження Програми дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України на 2004-2005 роки» від 23.01.2004 р. № 49. Всі внесені поправки у систему освіти сприяли зміні взаємодії суб'єктів навчання, що наблизило такий освітній процес до дистанційного.

Постанова Кабінету Міністрів України «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці на 2006-2010 роки» від 7.12. 2005 р. № 1153, що передбачає створення умов для розвитку освіти і науки, вільний пошук, одержання, передачу, виробництво і поширення інформації, використання комп'ютерних програм як найважливішої складової інформаційних та комунікаційних технологій, що у свою чергу зробило вагомий внесок у розвиток дистанційної освіти.

У 2013 році Міністерство освіти і науки України затвердило «Положення про дистанційне навчання» від 25.04.2013 № 466, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 30 квітня 2013 р. за № 703/23235 [9]. Положення визначає умови впровадження дистанційної форми навчання у загальноосвітніх, професійно-технічних та вищих закладах освіти та закладах післядипломної освіти. ДН окреслюється як «індивідуалізований процес набуття знань, вмінь, навичок учнями, який базується на використанні інформаційних та комунікаційних технологій, з використанням сучасних психолого-педагогічних підходів до навчання, що відбувається у спеціалізованому середовищі» [9, Ч. 1.2, Розділ 1]. Дистанційне навчання визначається, як окрема нова, не заочна, форма навчання., його впровадження повинно забезпечити можливість громадян здобувати освіту не залежно від їх здібностей, стану здоров'я, віросповідання, раси, соціального та майнового стану.

Відповідно до даного Положення заклади освіти отримали можливість створювати окремі дистанційні підрозділи – центри ДН. Викладач отримав нову роль у навчальному процесі. Значну деталізацію було приділено навчальним планам та програмам навчання за дистанційною формою, адже такі навчальні плани та програми суттєво відрізняються від аналогічних документів розроблених для очного навчання, вимагають адаптації та перероблення, оскільки надання навчального матеріалу, як наведено у Положенні «спілкування між суб'єктами дистанційного навчання під час навчальних занять, забезпечується передачею відео-, аудіо-, графічної та текстової інформації у синхронному або асинхронному режимі» [9, Ч. 3.4, Розділ 3].

У липні 2015 року Міністерством освіти і науки України було видано наказ «Про затвердження Змін до Положення про дистанційне навчання» від 14.07.2015 № 761, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 30 липня 2015 р. № 923/27368 [11]. У ньому було визначено умови для надання права учню стати учасником дистанційного навчання та не відвідувати традиційних навчальних занять. Спрощено механізм

переходу на дистанційне навчання, зокрема, щоб здійснити перехід на навчання за дистанційною формою необхідно звернутися з письмовою заявою у заклад освіти. Перехід на ДН у вищому закладі освіти чи закладі післядипломної освіти контролюється Міністерством освіти і науки України, тому може бути здійснений тільки за попереднім погодженням у Міністерстві [12].

Наступним важливим кроком унормування системи організації дистанційного навчання стало затвердження Міністерством освіти і науки України «Вимог до вищих навчальних закладів та закладів післядипломної освіти, наукових, освітньо-наукових установ, що надають освітні послуги за дистанційною формою навчання з підготовки та підвищення кваліфікації фахівців за акредитованими напрямками і спеціальностями» від 30.10.2013 № 1518, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 31 жовтня 2013 р. за № 1857/24389 [10]. Згідно затверджених Вимог надання освітніх послуг за дистанційною формою навчання освітніми закладами можливе лише за умов наявності чітко визначених жорстких критеріїв та відповідного кадрового, науково-методичного, матеріально-технічного, програмного та інформаційного забезпечення. Цей документ конкретизував та структурував умови та критерії, що дозволяють освітнім організаціям та закладам освіти організувати навчання за дистанційною формою, дозволив здійснювати контроль та самоконтроль щодо відповідності та готовності закладу освіти до впровадження дистанційного навчання. Це стало суттєвим позитивним кроком вперед, дозволило вивести за межі правового поля освітні структури, що не були здатні забезпечити якісних дистанційних послуг. Однак, відсутність досі унормованої системи якісного контролю за змістовим наповненням дистанційного навчання, відсутність системної освітньої політики у цій галузі призвело до формалізації виконання вимог та їх поступового знецінення. Хоча необхідно зазначити, що Вимоги досі виконують функцію стримуючого фактору для багатьох закладів освіти щодо офіційного визнання права надання освітніх послуг за дистанційною формою навчання.

Визначено чіткі критерії, за наявності яких заклад освіти має право надавати послуги дистанційного навчання, зокрема освітній заклад повинен бути забезпечений педагогічними та науково-педагогічними працівниками, які пройшли відповідне навчання на курсах з розробки та забезпечення дистанційних курсів, вміють та можуть розробляти дидактичне наповнення курсів, створюють методичні рекомендації до використання веб-ресурсів з навчальних дисциплін. вимога наявності затверджених навчальних планів, занять, контрольних заходів, критеріїв і засобів контролю якості ДН. Також чітко визначено вимоги до матеріально-технічного та програмного забезпечення, наявності необхідного комп'ютерного та периферійного обладнання, серверів із цілодобовим режимом доступу для створення, накопичення та передачі даних, необхідних для дистанційного навчання та управління навчальним процесом.

Подальше законодавче закріплення дистанційного навчання як форми надання освітніх

послуг відбулось із прийняттям Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. У пояснювальній записці даного Закону зазначено, що «Дистанційні технології можуть бути застосовані незалежно від того, яка форма освіти вибрана для реалізації початкової програми. Заклади, які використовують дистанційні технології повинні пройти процедуру ліцензування». Ліцензія на освітню діяльність оформлюється у повній відповідності до постанови про ліцензійні умови провадження діяльності в сфері освіти від 30 грудня 2015 р. № 1187 (зі змінами Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 347). У Вимогах до закладів освіти також зазначається «Якщо на базі будь-якої сфери діяльності (дошкільної, позашкільної, професійної технічної, фахової, вищої освіти) починає функціонувати центр або підрозділ дистанційного навчання, то він повинен також бути ліцензованим» [10].

Зараз все ще триває процес створення та затвердження нормативно-правових та підзаконних актів, які визначатимуть механізми організації та розвитку дистанційного навчання у закладах освіти України на всіх етапах розвитку особистості та її професійного зростання. На жаль, досі не розроблено нормативний документ, який би визначав норми часу та умови оплати праці педагогічних та науково-педагогічних працівників, залучених до створення дистанційних навчальних курсів та здійснення навчання за дистанційною формою.

Досі не визначено якісні характеристики фахової підготовки вчителів та викладачів, що здійснюють навчання дистанційно, адже специфіка такої діяльності суттєво відрізняється від традиційної викладацької діяльності, вимагає принципово іншого підходу до формування професійних компетентностей, умінь та навичок, потребує значно більших затрат на підготовку навчального матеріалу до занять, організації взаємодії учасників навчального процесу та контролю якості навчання. У країні відсутня нормативно-правова система заохочення педагогічних та науково-педагогічних працівників до активного та ефективного використання дистанційних форм навчання.

Не зважаючи на значний комплект законодавчих та підзаконних актів що декларують та визначають стратегічні напрями розвитку освіти у сфері надання освітніх послуг за допомогою інформаційних технологій та дистанційного навчання не зроблено ключового кроку їх узгодження та об'єднання у єдину нормативно-правову систему актів, що унормовують та сприяють ефективному впровадженню дистанційного навчання у закладах освіти України як одної з форм набуття освіти та подальшого професійного розвитку, навчання впродовж життя незалежно від місця проживання, статі, віку та інших стримуючих факторів.

Висновки. В результаті проведеного аналізу законодавчих та нормативно-правових актів, що унормовують дистанційне навчання як форму здобуття освіти та подальшого професійного розвитку впродовж життя, можна зазначити наступне:

– нормативно-правова база у сфері забезпечення впровадження дистанційного навчання у закладах освіти України наповнюється впродовж останніх 20 років;

– у 2000-2010 рр. було закріплено право та можливості організації та здійснення дистанційного навчання на законодавчому рівні та на рівні указів Президента України у стратегіях та концепціях розвитку країни та Законі України «Про освіту». Також відбувалась апробація моделей впровадження дистанційного навчання у окремих закладах освіти та дистанційних центрах навчання;

– впродовж останнього десятиліття, на основі набутого досвіду, здійснених наукових досліджень, визнання ефективності дистанційної форми навчання у суспільстві та формуванні суспільного запиту на таку форму навчання, з'явилась низка нормативно-правових документів, що конкретизували сутність, зміст та вимоги до освітніх закладів, що надають освітні послуги за дистанційною формою; закріплено дистанційну форму навчання на рівні із іншими формами навчання на законодавчому рівні;

– залишаються не вирішеними низка проблем, що унеможливує подальший розвиток дис-

танційної освіти в Україні, зокрема відсутність нормативно-правової бази обліку навчального навантаження педагогічних та науково-педагогічних працівників, які здійснюють навчання дистанційно; відсутність професійного стандарту викладача (вчителя), який створює навальний контент для дистанційних курсів та (або) забезпечує дистанційне навчання тощо.

Держава на законодавчому рівні повинна бути більш гнучкою та мобільною у прийнятті законів та підзаконних актів пов'язаних з розвитком дистанційної освіти та створенні умов для швидкого впровадження їх у дію у закладах освіти. Інформаційні та комунікаційні технології постійно розвиваються, тому державні органи повинні реагувати на потреби суспільства, щодо надання освітніх послуг, що відповідають науково-технічному розвитку, гарантують конкурентоспроможність на ринку праці та забезпечують умови для отримання громадянами якісної освіти.

Список літератури:

1. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18 березня 2004 р. № 1629-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15> (дата звернення: 10.06.2019).
2. Биков В.Ю. Дистанційна освіта: актуальність, особливості і принципи побудови, шляхи розвитку та сфера застосування. *Інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу: інноваційні засоби і технології* : монографія. Київ, 2005. С. 77–92.
3. Биков В.Ю., Кухаренко В.М., Сиротенко Н.Г., Рибалко О.В., Богачков Ю.М. Технології розробки дистанційного курсу : навчальний посібник. Київ, 2008. 324 с.
4. Шуневич Б.І. Тенденції розвитку складових частин організації дистанційного навчання. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: Інформаційні системи та мережі*. 2009. № 653. С. 231–239.
5. Кронівець Т.М. Правове регулювання дистанційної освіти в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Правова інформатика*. 2013. № 2. С. 19–24.
6. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні. URL: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html> (дата звернення: 11.06.2019).
7. Про затвердження Програми розвитку системи дистанційного навчання на 2004-2006 роки: Постанова від 23 вересня 2003 р. № 1494 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1494-2003-%D0%BF> (дата звернення: 11.06.2019).
8. Про вищу освіту : Закон України від 17 січня 2002 р. № 2984-III / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2984-14> (дата звернення: 11.06.2019).
9. Про затвердження Положення про дистанційне навчання : Наказ України від 25 квітня 2013 р. № 466 / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13> (дата звернення: 15.06.2019).
10. Про затвердження Вимог до вищих навчальних закладів та закладів післядипломної освіти, наукових, освітньо-наукових установ, що надають освітні послуги за дистанційною формою навчання з підготовки та підвищення кваліфікації фахівців за акредитованими напрямками і спеціальностями : Наказ України від 30 жовтня 2013 р. № 1518 / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1857-13> (дата звернення: 10.06.2019).
11. Про затвердження Змін до Положення про дистанційне навчання : Наказ України від 14 липня 2015 р. № 761 / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0923-15> (дата звернення: 06.06.2019).
12. Дистанційна освіта та умови її впровадження. Етапи та особливості отримання ліцензії. URL: <http://лицензия.com.ua/дистанційна-освіта/> (дата звернення: 10.06.2019).

References:

1. Pro Zahalnodержavnu prohramu adaptatsii zakonodavstva Ukrainy do Zakonodavstva Yevropeiskoho Soiuzu : Zakon Ukrainy (2004). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15> (accessed: 10.06.2019).
2. Bykov V.Yu. (2005). Dystantsiina osvita aktualnist osoblyvosti i pryntsyry pobudovy shliakhy rozvytku ta sfera zastosuвання [Distant education: relevance, features and principles of construction, ways of development and application]. *Informatsiine zabezpechennia navchalno-vykhovnoho protsesu innovatsiini zasoby i tekhnologii* : monohrafiia. Kyiv : Atika, pp. 77–92.
3. Bykov V.Yu., Kukharenyk V.M., Syrotenko N.H., Rybalko O.V., Bohachkov Yu.M. (2008). Tekhnologii rozrobky dystantsiinoho kursu : navchalnyi posibnyk [Technologies of developing a distance course : a tutorial]. Kyiv. (in Ukrainian)
4. Shunevych B.I. (2009). Tendentsii rozvytku skladovykh chastyn orhanizatsii dystantsiinoho navchannia [Components development trends in the organization of distance learning]. *Visnyk of Lviv Polytechnic National University: Information systems and networks*, no 653, pp. 231–239.
5. Kronivets T.M. (2013). Pravove rehulivannia dystantsiinoi osvity v Ukraini: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku [The legal regulation of distance education in Ukraine: the current state and development prospects]. *Journal of Legal Informatics*, vol. 2, no 38, pp. 19–24.

6. Kontsepsiia rozvytku dystantsiinoi osvity v Ukraini [Concept of development of distance education in Ukraine]. Available at: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html> (accessed: 11.06.2019).
7. Pro zatverdzhennia Prohramy rozvytku systemy dystantsiinoho navchannia na 2004-2006 roky : Postanova (2003). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1494-2003-%D0%BF> (accessed: 11.06.2019).
8. Pro vyshchu osvitu : Zakon Ukrainy (2002). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2984-14> (accessed: 11.06.2019).
9. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro dystantsiine navchannia : Postanova (2013). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13> (accessed: 15.06.2019).
10. Pro zatverdzhennia Vymoh do vyshchykh navchalnykh zakladiv ta zakladiv pislidyplomnoi osvity naukovykh osvitno-naukovykh ustanov shcho nadaiut osvitni posluhy za dystantsiinoiu formoiu navchannia z pidhotovky ta pidvyshchennia kvalifikatsii fakhivtsiv za akredytovany my napriamamy i spetsialnostiamy : Postanova (2013). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1857-13> (accessed: 10.06.2019).
11. Pro zatverdzhennia zmin do Polozhennia pro dystantsiine navchannia : Postanova (2015). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0923-15> (accessed: 06.06.2019).
12. Dystantsiina osvita ta umovy yii vprovadzhennia. Etapy ta osoblyvosti otrymannia litsenzii [Distant education and conditions of its implementation. Stages and features of obtaining a license]. Available at: <http://лицензия.com.ua/дистанційна-освіта> (accessed: 10.06.2019).